

nyek valóban eljutottak a munkaszolgálatosokhoz Ukrajnába és Borba. Sok panasz volt, hogy a csomagokat ellopják vagy megdézsmálják a kezetlegények, s olyat is lehetett hallani, hogy csak drága pénzért továbbították őket a címzeteknek. Röder Jenő vezérőrnagy állítása szerint az 1943 folyamán összegyűjtött ruhaneműt az ősszel vasúton kiszállították a frontővezetbe. A határig magyar katonák őrizték a vagonokat, ott azonban a németek gondjaira bízta a vonatot. Röder szerint a szállítmányokból egy fikarcnyi sem jutott el a zsidó munkaszolgálatosokhoz.²¹³

Foglalkozott a HB azzal is, hogy segítsen a munkaszolgálatosok és családtagjaik problémáit megoldani. Gyakran előfordult, hogy különféle panaszokat továbbított az illetékes kormányhatóságokhoz, mindenekelőtt a KMOF-hez. A leggyakoribb panaszok közé tartozott, ha valakit „jogtalanul” hívtak be, vagy nem szerelték le, noha elmúlt 42 éves. Bajok voltak a hadviselteknek folyósítandó nyugdíjakkal is, a munkaszolgálatosok családtagjainak járó pótlékokkal (beleértve az özvegyi és árvasági járadékokat), és súlyos problémák jelentkeztek a tényleges szolgálatot teljesítőkkal kapcsolatos bánásmód, valamint a felszerelés tekintetében.²¹⁴ Az idők folyamán a munkaszolgálatosokra vonatkozó törvények alkalmazásával kapcsolatos legtöbb információ szintén a HB-nál halmozódott föl, és ha a honvédelmi minisztérium e tárgyban meg akart tudni valamit, rendszerint a HB-hoz fordult. *A Magyar Zsidók Lapja* rendszeresen tájékoztatta olvasóit a nyugdíjakra, hadisegélyekre és más segélyekre vonatkozó törvényekről, szabályokról.²¹⁵

A HB kompetenciáját mindezekben az ügyekben a KMOF is elismerte. 1943. szeptember 9-én bejelentette, hogy a munkaszolgálatosokkal kapcsolatban mindennemű egyéni és magánbeadvánnyal, valamint kéréssel a HB-hoz kell fordulni.²¹⁶ A HB-t elárasztották a kérések és kérdések, s olyan ügyekben is hozzá fordultak, amelyekre egyáltalán nem terjedt ki a hatásköre (például, hogy az egyes munkaszolgálatos-századok hol tartózkodnak, hová vezénylik, vagy leszerelik-e őket stb.). Ezért a bizottság kénytelen volt nyilatkozatot közreadni, hogy senki ne tekintse a HB-t kormány szervnek. A HB mindenekelőtt szociális küldetést teljesít – húzták alá ebben a nyilatkozatban –, s a szorosan katonai jellegű ügyekben sem felvilágosítást adni, sem befolyást gyakorolni nem tud.²¹⁷

A német megszállás kezdetétől a HB tevékenységi köre bővült, s kiterjedt mindazokra a budapesti zsidókra, akik a magyar vagy német hatóságok által kijelölt hadimunkák elvégzésében részt vettek. A háború vége felé már azzal is foglalkozott, hogy a szovjet fogolytáborokba került deportáltak és munkaszolgálatosok a legnagyobb biztonságban és a legkisebb kisédelemmel hazakerüljenek.